

Beszámoló

a Földosztástól a kollektivizálásig. Megyei mezőgazdaság-történeti mozaikok című, 2014. június 27-énmegrendezett tudományos ülésről

Az Országgyűlés által 2012. március 26-án elfogadott határozat értelmében június 29-e a kulákküldözés emléknapja lett. A Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) Országos Levéltára a Magyar Mezőgazdasági Múzeumnak, illetve az MTA Agrártörténeti és Faluszociológiai Osztályközi Állandó Bizottságának támogatásával az emléknap alkalmából immáron harmadízben rendezett közös tudományos ülést. Az előző két évhez képest tematikájában szélesebb spektrumot felölelve nem csupán az 1950-es évek gazdaelitjének sorsát, megpróbáltatásait állítottuk középpontba, hanem a paraszti társadalom felbomlásának, átalakulásának folyamatát a földosztástól a kollektivizálás lezárultáig kísérték végig az előadások.

A 2014. évi tudományos ülést az eddigi gyakorlathoz képest más alapokra helyeztük. Az interdiszciplinaritás helyett a Magyar Nemzeti Levéltár integrációját demonstrálandó elsősorban a megyei tagintézményekben a témával foglalkozó munkatársakat kértük fel előadóknak.

A tudományos ülést a befogadó intézmény részéről Szotyori-Nagy Ágnes, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum tudományos titkára nyitotta meg. Ezt követően a Magyar Nemzeti Levéltár részéről Fülöp Tamás főigazgató-helyettes köszöntötte a megjelenteket. Gondolatébresztő megnyitó beszédének megtartása után Fülöp Tamás a levezető elnöki posztot is betöltötte.

A kronológiai sorrendet betartva az első előadó, Csöngé Attila (*igazgató MNL JNSZML*) a földosztás történetét, annak is Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei eseményeit járta körül. Elsősorban arra törekedett, hogy a már ismert adatokat és tényeket újabb adalékokkal kiegészítve némileg árnyalja a földosztásról kialakult képünket. A következő előadó Tóth Judit (*főlevéltáros, MNL*) volt, aki Pest megye példáján keresztül azt igyekezett felvázolni, hogy a Rákosi-féle hatalmi rendszer miként törekedett a földje nagysága alapján létszámában egyre inkább apadó kulákoknak bélyegzett gazdák számát tovább duzzasztani. Ennek megfelelően – mint elmondta – a különféle szempontok alapján (ipari kulák, kupeckulák stb.) kulákká nyilvánított gazdák 1951–1952 fordulóján, valójában egy kibővített kulákklistára, ún. társadalmi listára kerültek. Sáfár Gyula (*igazgatóhelyettes, MNL BéML*) egy Békés megyei kuláknak bélyegzett gazda öngyilkosságba torkolló meghurcoltatását tárta a hallgatóság elé a levéltári források mellett a vonatkozó helyi sajtóanyagot is felvillantva.

A második blokk három előadása a kollektivizálás kérdéskörét járta körbe, az ország három egymástól távol eső területeinek specifikumait láttatva. Czetz Balázs (*igazgatóhelyettes, MNL FML*) azt vizsgálta, mi vezetett oda, hogy Fejér megye szinte egésze már 1960 tavaszán a „szocialista szektorhoz” tartozott. Káli Csaba (*igazgatóhelyettes, MNL ZML*) alapvetően társadalomtörténeti aspektusból tárgyalta a kollektivizálás zalai folyamatát és következményeit, illusztrálva egyúttal azt, hogy kollektivizálás címen nem egyszerűen egy üzemszervezeti átalakításról volt szó, hanem a magántulajdontól való megfosztáson keresztül a birtokos parasztság által képzett organikus közösség tudatos felbomlásáról. A témát kissé más szempöngből közelítette meg a előadásában Varsányi Attila (*igazgatóhelyettes, MNL CsML*), aki egyfajta „vásárhelyi [Hódmezővásárhely] tsz-családfát” mutatott be, kitérve különösen a kezdeti időszakra, az ötvenes évek ebből a szempöngből igen színes palettájára, az elnevezések problematikáira, a névadások furcsaságaira. Mindemellett sor került a tsz-

tagság, különösen a tsz-elnökök általános bemutatására, majd szólt a szövetkezetek élén történt változtatások korszakonkénti jellegzetességeiről.

A levezető elnök rövid zárszavát követően felkérte Varga Zsuzsannát (*egyetemi docens, ELTE BTK*), hogy mondja el az elhangzottakhoz fűződő összegző gondolatait. Varga Zsuzsanna szerint már csupán az hallott levéltári kutatások sajátosságait felvillantó előadások is mutatják, hogy a témát illetően mennyi lehetőség áll még kiaknázatlanul. Éppen ezért hangsúlyozta, nagyon hasznos és fontos lenne a felsőoktatási intézmények és a levéltárak közötti szorosabb együttműködés, hiszen ezzel ötleteket adhatnánk a hallgatók szakdolgozati témaválasztása során, továbbá módszertanilag is segíthetjük munkájukat.

A konferencia ezen koncepció és tematika szerinti megvalósítása nem csak az MNL tagintézményeinek integrációt követő együttműködését reprezentálta, hanem hozzájárult ahhoz is, hogy jobban megismerjük a Magyar Nemzeti Levéltár megyei tagintézményei által őrzött, a témához kapcsolódó levéltári források gazdagságát, sokszínűségét.

A rendezvényt egy közös ebéd zárta.

Az eseményen mintegy 40-50 fő vett részt.

A tudományos ülésről készült szakmai beszámoló és képanyag a Magyar Nemzeti Levéltár honlapján megtalálható az alábbi linken: http://mnl.gov.hu/leveltari_élet/konferencia_foldosztastol_a_kollektivizalasisig.html A közölt tartalmak elérhetőségét az MNL legalább öt évig honlapján biztosítja. Az előírásoknak megfelelően a beszámolót ezen kívül feltöltöttük a Hungaricana Közgyűjteményi Portálra is.

Budapest, 2015. május 20.

Készítette: Tóth Judit
főlevéltáros